

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körút 3.

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre „ 3.50
Negyedévre „ 1.75

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

A liberalis Magyarország.

Képviselőházunkban, a hol az iméntig a »zikzene-zakzene« járta, más nóta szerint foly most a táncz. A régi dalt megunták, sutba dobták tehát. Hja, nem divatos többé ez a melódia! Pedig minő lelkesülés fogta el honatyáinkat, midőn oly nagy férfiak, mint Rácz Géza vagy Zimándy kiállottak a placzra és rákezdték azt a behizelgő, régi, régi dalt. Valóban mármár azt hittük, hogy mint a jövő zenészeinek agyondicsért operáiban a vezérmotivum, úgy fog örökké hangzani a Sándor-utczai ideiglenes palotában ama ária és fog innen erősb discantban bevonulni abba a dunamelléki palotába, melynek felépítése oly sok fáradságba és oly sok millióba kerül. Csalatkoztunk. Mint in illo tempore a báli parkettről a frakk: úgy van ma a parlament termeiből kiküszöbölve az antiszemitizmus. Nem divat többé. A leányzó aluszik, vagy tán meg is halt? Isten mentsen! Amit a parlamentünk a mult napokban produkált: az a leányzó ideiglenes mély álma mellett bizonyít, de nem ad semmi okot arra, hogy Istóczy Győző hivei kétségbeessenek.

Az antiszemita viták után, oly viták után, amelyek mellett mély bánatba merülve mehet csak el a haza nemtője, a magyar képviselőház jönnek, tekintélyére nézve üdvösnek találta azt, hogy a liberalismus és demokratia örök ifju themáiról beszéljen. Szép egy thema ez, s mi az utólsók vagyunk, akik ily feladatok megvitatásától tartanók országgyűlésünket távol. Ellenkezőleg. Abban a teremben hallottuk Eötvös József bárónak szavát, azt a lelkesítő, emberszeretettől áthatott, gondolatoktól telített szózatot, mely Magyarországnak nemcsak az időrendben legelső közoktatási miniszterét Európa legnagyobb tudósai sorába emelte; örömtől repeső szívvel üdvözölnők azokat, akik, az ő nyomát

követve, szólnának és — cselekednének. Teljesen elértenők mi azt is, ha a közel multban történtek után a mi szeretve tisztelt honatyáink a felett sincerizálnának, vajjon a demokratia és a szabadelvűség áldást hozók-e Magyarországra nézve. Pillanatig sem busulnánk, ha két nagy pártra szakítaná ez a kérdés a magyar képviselőket. Sőt az sem ejtene kétségbe, ha a liberalis demokraták kisebbségben, sőt, horribile dictu, törpe kisebbségben maradnának. Mert, mi az elvek harczát szeretjük s óhajtjuk. Csak ez a küzdelem hat termékenyítőleg, csak ilyen vita áraszt fényt.

Azonban mindebből misem történt.

Elég csodálatos, hogy Magyarországnak, néhány évvel Tisza-Eszlár után, Trefort ur ő excellentiájának minisztersége idejében, abban a fővárosban, ahol csak a minap esett meg az a középkori eset, hogy egy felvilágosult igazgató bölcs kormányzata alatt álló középiskolában gondosan elkülönítették a zsidó farkasokat a keresztény bárányoktól; nálunk, hol a keresztlevél döntemberek sorsa felett, ahol a nemesi kutyalevél szeplőtlen becsületnél, átvirrasztott éjeken szerzett tudománynál többet ér, ebben a szép, hibái s hiányai daczára imádott hazában arról folyt a vita: ki a tisztább színű liberalis demokrata, Apponyi Albert gróf-e, vagy Láng Lajos, avagy Pázmándy Dénes? És ez az, a mi bennünket mélyen elszomorít.

Társadalmunk exclusiv. Exclusivabb mint valaha. Nem becsül becsületet, nem hajol meg tudomány előtt, nem respectál hazafiságot. Fő dolog nála a jó, értsd, nemesi családból való származás. Ez nyit ajtót a szalonba, a bíróba, a kathedrára. Jaj annak, aki e nélkül lép az életbe. Összetört tagokkal, gúny s hahota kísérete mellett fog ő visszavonulni. Ily viszonyok között vitatkoznak ami pártjaink arról, hogy ki jobb demokrata, ki valódibb liberalis.

Difficile est satyram non scribere.

És mégis ne panaszkodjunk, ne essünk a hypocritaság felett kétségbe. Parlamentünk okos, derék, művelt tagjai közös hibánkban szenvednek. Nem ismerik önmagukat. Ők színe java a magyar gentrynek, demokraták- s liberalisoknak tartják magukat, valamint ilyenek, a felfvilágosodottság fészkeinek tartja magát Magyarország. Bizonyára nagy hiba, kétségtelenül elszomorító látvány ez. És mégis, mintha jobb időnek előhírnöke volna ez a vita is. Ismét szólnak, szólnak tisztelettel a szabadelvüségről, a demokrátiáról. A lenézett, kigúnyolt, felfeszített eszmék ismét tisztelet tárgyai. Semmi sem bizonyítja azt, hogy e tisztelet már őszinte. Azonban a megbánás jeleit látjuk a vitában. Azok az urak szégyenlik magukat. Sokat, igen sokat vétkeztek. Ők, igen is ők futták meg a trombitát. Ők kezdték meg a harcot. A bellum omnium contra omnes. Be kezdik látni, hogy rossz úton jártak. Ne gúnyoljuk, ne bántuk őket. Arany hidat építsünk nekik. Ezen vonuljanak vissza. Vissza, ahol a magyar társadalom állotta a 40-es években, — amikor Deák Ferencz, Eötvös József, Beöthy Leo, Klauzál Gábor voltak vezérek, liberalisok és demokraták, és a magyar parlament tagjait követni fogja a magyar társadalom. Mily szép pillangó lesz ebből a rút hernyóból!

Ah, — mily illúziók!... Tán már holnap tapsviharak között fog szólni Szendrey Gerzson, vagy Komlóssy Ferencz, avagy — — Verhovai Gyula. Mert te még ezekre is hallgatsz szép, drága, imádott hazám; ilyen vagy te! liberalis Magyarország.

Veridicus.

A „Zsidó felekezeti ügyek rendezése” és a — „Magyar Állam.”

Dr. Ullmann Sándor, orsz. képviselőnek mult heti számunkban „A zsidó felekezeti ügyek rendezése” cím alatt közzétett emlékirata ép oly nagy hatást, mint általános feltűnést keltett, mit azon számos üdvözlő irat is bizonyít, melyek a hét folyamán a szerzőhöz és e lapok szerkesztőségéhez is érkeztek. Régóta érzett szükség, általános ohaj volt az, mi nek felekezetünk e kiváló és lelkes tagja megkapó kifejezést adott. Az emlékirattal foglalkoznak nem csak zsidó körökben, hanem foglalkoznak vele képviselői és kormánykörökben is. De foglalkoznak vele klerikalis-antiszemita körökben is, természetesen egészen más szempontból, mint az előbbieken.

Az emlékiratnak és szerzőjének a „Magyar Ál-

lam” káromkodása azonban csak becsületére válhatik, míg az ügyet magát csak elébbre viszi. Mert létezik-e felekezetét igazán szerető zsidó, kinek arczába nem kergetné a vért az az észrevétel, hogy a zsidó felekezeti ügyek rendezése kérdésében ugyanaz az álláspontja, a mi a „Magyar Állam”-é? Olvassák el az emlékiratot és hasonlítsák össze annak niveauját, a hazafias és humánus szellemet, mely minden sorát átlengi, hasonlítsák össze, mondom, a niveauval és a szellemmel, mely pl. a „Magyar Állam”-nak alább következő soraiban nyilatkozik. A gondolkodó be fogja látni, hogy ebben a küzdelemben melyik irány a tizenkilencedik századé, a felvilágosodottságé, az igazi egyenlőségé, a szabadságé, s melyik a sötét középkoré, a gyűlöleté, a kasztkülömbőségé, az elnyomatásé; be fogja látni, hogy — ha csak sarkából ki nem fordul az idő, — győznie melyiknek kell.

A „Magyar Állam” ugyanis, e hó 25.-i számában „A zsidók szervezkednek!” ijedtségű s riadalmat kifejező felirat alatt cikket közöl, melyben elmondja dr. Ullmann Sándor, zsidó képviselő mily vakmerőségre vetemedett; és miután elbeszélte, hogy emlékirata miket akar kivívni a zsidók részére, következőképen elmélkedik:

„Az antiszemita mozgalom annak idején a zsidók emancipációja ellen is küzdött, az ellen, amelylyel az 1867. év ajándékozta meg a zsidóságot. Most e fajnak már az emancipáció sem elég; egyenrangban akar állani a keresztény felekezetekkel. Érdemes elmélkedni a zsidóságnak e legújabb vakmerő követelésén, amely egygyel több adalékot nyújt e faj jellemzéséhez. A míg szoritják, csendes, alázatos és meghuzza magát; ha pedig üzelmeivel szemben a behálózott keresztény társadalom közönyös, vagy szemet huny, vagy szót emelni nem mer, akkor a zsidóság előhozakodik titkos óhajtaival, országos autonómiával (a protestans mintájára); és elég vakmerő azon követeléssel lépni föl, hogy vallása a keresztény hitfelekezetekkel egyenlő rangba helyeztessék. A kormánypártnak zsidó képviselője nem pengeti hiába ezen autonómiai eszmeiket. Lesznek a párt kebelében más, meleg szószólói is e tervetnek; s ki tudja, nem-e adták már beleegyezésüket illetékes körök a zsidók országos szervezkedéséhez? Indokolt kíváncsisággal várhatjuk tehát a mozgalom fejlődését.”

És mi mégis azt hittük, hogy antiszemita szenny lap Budapesten nincs többé!

Ami az emlékiratot illeti, meg vagyunk győződve, hogy a benne kifejtett eszmék fogékony talajra találnak, már azért is, mert ldejekorán jöttek, s mert érzi minden önzetlen és lelkes zsidó, hogy az állapotok így nem maradhatnak; mert érzi mindenki, hogy történnie kell valaminek.

— **Hirsch báró** — magyar főrendi tag. A hírneves emberbarát — mint értesülünk — még a jelen ülés szak folyamában tagjává lesz a magyar parlament első kamrájának. Hirsch Móricz báró ugyanis, kinek Magyarországon nagyterjedelmű birtokai vannak, (Morva Szt. Jánoson) értesülésünk szerint magas helyről való felszólítás folytán belép a magyar állam kötelékébe, mire kormányunk magyar főrendi tagnak fogja kinevezni.

A bécsben megjelenő »Neuzeit«-nak

nagyon megfájhatott a — magyar zsidók feje. Egyszer azért épéskedik, mert a magyar zsidók cseppet sem haladnak többé, mert hisz a Bécsben csinált könyveknek és ujságoknak nincsen már nálunk oly nagy kelete, mint volt ezelőtt, a mi, a nevezett lap szerint, roppant hanyatlásra mutat. Egy másik alkalommal azért dühösködik, mert a magyar zsidók — horribile dictu! — magyar zsidó irodalmat igyekeznek teremteni, holott a magyar zsidó — ezt hiszi legalább a »Neuzeit« — irodalmát csakis német nyelven kultiválhatja és templomában is csak német nyelven üdvözülhet. Utolsó számában meg azt hányja szemére a magyar zsidóknak, „Der Indifferentismus der Juden in Ungarn“ című cikkében, mennyire hanyatlíknálunk a zsidó iskolaügy és hogy mily rettenetesek itt az állapotok a zsidó vallástanítás körül stb., szóval: a magyar zsidóság (mióta nem olvassa a »Neuzeit«-ot?) tulajdonképen nem is zsidóság többé, hanem egytől-egyig fölpödört bajuszu, csárdás kalapu és sarkanytyus csizmájú magyar barbár, kiknek még rabbinusaik is csak lóháton tartják meg predikációjukat. Nem kérdezzük, hogy otthon Bécsben és általában Ausztriában oly kétségbeesettek-e az állapotok, hogy a »Neuzeit« meg sem kísérli intő szavát a zok ellen emelni, hanem javító missiójának itt Magyarországon keres talajt, mondom, ezt nem is kérdezzük, hanem szolgálunk kedves laptársunk vizsgálására egynéhány adattal, melyek talán képesek lesznek hitrokoni kétségbeesését a magyar zsidóság fölött némileg enyhíteni. Nézzük mi történt a vallástanítás, illetve a zsidó iskoláztatás körül az utolsó évben pusztán a magyar fővárosban.

1887. évben a pesti zsidó hitközség fenntartott három, illetve négy (a siputczai izr. fiúiskola összes osztályainak párhuzamos osztályai vannak) iskolát. Ezekben az iskolákban a nevezett évben oktatást nyert e z e r s z á z h a t v a n k i l e n c z (1169) gyermek, kiknek két harmadrésze nemfizetőkből állott. Ezekben az iskolákban a héber tárgyak tanítása hetenként 8 órát vesz igénybe. A bibliát természetesen magyarra s nem németre fordítják, a mi »Neuzeit«-ék-

nak nem nagyon tetszhetik, de annál jobban tetszik minékünk. A hitközség a nevezett iskolákon kívül három kurzust tart fenn, tisztán a vallástanításra a középiskolákba járó gyermekek számára, hol hetenként 4 órában egész díjtalanul tanítanak és a hová a lefolyt évben 200 tanuló járt. A község fentart továbbá egy 3 osztályu »Talmud Tóra« intézetet is, hol az fizet, kinek épen tetszik és a hová mindazok járhatnak, kik a héber tudományokban bővebb ismereteket óhajtanak szerezni. Ezt az intézetet a lefolyt évben 90 tanuló látogatta. A többi iskolában 30 hittanár látta el a vallástanítást, melyben részesült (hetenként 2 óra) t i z e z e r n y o l c s z á z ö t (10.805) tanuló. A középiskolai zsidó tanulók kötelesek minden szombaton megjelenni a számukra rendezett istentiszteletnél, melyet 4 hittanár vezet. (a polgári és felsőbb leányiskolába járó leányok, szintén külön, számukra rendezett istentiszteletnél jelennek meg).

A felekezeti iskolák fentartása és a zsidó vallástanítás (a fiárvaházat ide nem számítva) a lefolyt évben a pesti hitközségnek hat v a n e z e r (60.000) forintjába került.

Ezzel nem azt akartuk kifejezni, hogy a pesti hitközség már mindent megtett s hogy tennivalója nem is maradt többé. A felekezeti, úgy mint a hazai és a tudományos ügyek fejlesztésében tehetnek sokat, nagyon sokat, de sohasem eleget. A pesti hitközségnek is végtelen sok tennivalója van még, és t e n n i i s f o g; a felsorolt adatok azonban, szerény véleményünk szerint mégis olyanok, hogy bizonyos respektussal tölthetik el a tisztelt bécsi nagynénét is.

Turay.

KISS JÓZSEF

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁSA.

Aranytollu költőnktől a következő előfizetési felhívást vettük:

ÜNNEPNAPOK.

A költemények, melyeket „Ünnepnapok“ cím alatt sajtó alá adtam, az ájtatosságnak, magába szálásnak s a hitben való megnyugvásnak vannak szentelve; nem világi hangok, de kísérletek az egyházi költészet terén, mely napjainkban kevés mivelőre talál. Azon felekezeti oltárára teszem le e virágáldozatot, melyhez tartozom, nem mint papja, de mint egyik szerény tagja a gyülekezetnek, akinek adatott pengetni a „kinor“, a hárfa húrjait.

Ima, zsoltár, ének, hymnus és óda váltakoznak a kötetben, melynek a minden költészet végcélját képező aesthetikai hatáson kívül még az a magas

rendeltetés is jutott, hogy *első* vigye be a magyar dal zengzetességét a zsinagóga szentélyébe, hogy a szószéken mindinkább meghonosodó magyar egyházi beszéd mellett helyet követeljen a magyar énekszó-
nak is. Mert ha igaz az, hogy magasabbra ragadnak bennünket az áhitat szárnyai, amidőn anyanyelvünkön rebeghetjük el szívünk sóhaját, viszont anyanyelvünk is felmagasztosul és szentebbé lesz az által, hogy istenhez emeljük és azon imádkozunk.

A múltból meritettem e dalokat és a jövőnek adom át: annak a zsidó fiatalságnak, mely magyarul érez és gondolkodik. Legyen neki magyar imád-
sága is.

Budapest, 1888 január végén.

Kiss László

*A kötet előfizetés útján háromféle kiadásban fog közre-
bocsáttatni:*

1. EGYSZERŰ KIADÁS finom velin-papiron csinos vászonkötésben. Ára 2 ft.

2. AMATEUR-KIADÁS legfinomabb karton-papiron színes arabeszk-körzettel, stylszerű bőrkötésben. Ára 5 ft.

3. AJÁNDÉKKIADÁS, Whatman-féle karton-papiron, színes arabeszk-körzettel selyemkötésben. Ára 10 ft. — Ezen kiadás csak annyi példányban fog nyomtatni, a hány megrendelés érkezik. Minden példány a megrendelő nevével fog elláttatni.

Az „Ünnepnapok“ kiváló műgonddal lesz kiállítva és husvétra megjelenik.

Az előfizetések legkésőbb február végeig szerező nevére (Budapest, váczi körút 80) intézendők.

Az előfizetési felhíváshoz mutatványul a következő költemények vannak mellékelve:

I M A.

Rabszolganépet vittél a pusztába,
Nyakas, hitetlen, léha tömeget,
S nevelted őket népirtó csatákra,
Hogy megvehessék ígért földedet.
Elhullott mind, ki homlokán viselte
És felkében a rabság bélyegét,
De támadt új sarj, a mely megismerve,
Hiredet egy világra vitte szét.

Muló dicsőség, nyári éjnek álma
Volt tüzhelyünk a Jordán mentiben,
Nemzeti létünk napjai számlálva,
Trón s hatalom odalett — de mi nem
Az omladékok felcsapó lángjából,
Mely nyaldosá szentélyed ó-falát,
Egyet menténk meg a nagy pusztulásból
Téged, uram! javaink legjavát!

S mikor a vihar szétszórt a világra
És lettünk a vadnál védtelenebb
És a hontalanság keserű átka
Bölcsőtől s írig ránk nehezedett;
Mikor rettegés volt az üzött álma
Véres, villámos hosszú éjszakán:
Akkor tüntél fel teljes gloriádba',
Meg akkor ismerénk csak igazán!

Hogy nagyságod nem oltárkövön épül
S nem templomok márványán az erőd,
O, hogy te nagy vagy minden jelkép nélkül
S eltörpül tér, idő színed előtt!
Hogy mit népednek szántál örökségül,
Nem elmuló, veszendő földi kincs,
Nem láng, mely elhúny, nem jog, mely elvül:
De hűséged, melynek határa nincs.

Leborulok im előtted a porba,
Főnségnek i-tene, te hű vezér!
Kinek nagyságán se folt, se csorba
S halandó mérték hozzád föl nem ér.
Vezess, vezérelj tovább is bennünket
A lét harczában, a mely végzetünk.
Míg szemünk bizva te rajtad csüggnék.
Egy világ üldhet — el nem vesztetünk!

É N E K.

Dicsőség néked, ó urunk!
Kit imád a föld pora.
Hirdetőd a magas égbolt
S a föld lábad számolya.
Egy vagy! hatalmas! szent! dicső!
Névvel meg nem nevezhető.

Diadalunk te! reményünk!
Bizodalunk szirtfoka!
A kibe bizunk s remélünk
S nem csalódhatunk soha.
Kegyelmed itt és égbe fenn
Örökké tartó! végtelen!

Talmud- és Midrásból.

Nagy Sándor egy izben egy országba jött, melynek hajdani királyi családjából még csak egy férfi élt, aki azonban napjait a sirok közt töltötte. A nagy király magához hivatta és azt kérdezte tőle: miért időzik a temetőben? Összehasonlítom — felelt a kérdezett — *őseim* csontjait rabszolgáik csontjaival és azt találom, hogy nincs köztük különbség.

*

A ki hálátlanul tagadja a jót, mit szükség idején barátja vele tett, gonoszabbat cselekszik, mintha Istenjóságát tagadná. De viszont a jóltevő is lerontja nemes cselekedetét, sőt jótette vétekké válik, ha a jót, mit barátjával cselekedett, annak gögösen szemére veti.

*

Az időhöz, mely áldásos esőt hoz a növényekre, de aztán, ha ezek pompájukban kivirultak gyilkos jég-esőt bocsájt rájuk, hasonlít az az ember, a ki a jót mit embertársával tett, később rossz cselekedetekkel rontja le.

*

Hatalmas az örvény; büszkén emelkedik fölötte a föld; a földnél hatalmasabb a hegység, melynek az alapul szolgál; a hegyet legyőzi az ember vasa; a vasnál hatalmasabb a tűz; a tüzet megsemmisíti a víz; a vizet méhében hordja a felhő; a felhőt elüzi a szél; a szélnek ellentáll a vár; a várt az ember győzi le; az embert megtöri a fájdalom; a fájdalmat elfelejteti a bor; a bor hatását megtöri az állom; az álmod elüzi a betegség; de elébb-utóbb megszűnik a betegség is. Nincs tehát oly erős, melynél erősebb ne volna; nincs oly hatalmas, melyet legyőzni ne lehessen, nincs oly baj, mely meg nem szűnnék és nincs oly rossz, melynél rosszabb nem léteznék. Egy van csak, mit soha erők ereje sem törhet meg mit hatalom le nem győz, mi soha meg nem szűnik és melynél nagyobb rossz nem létezik; és ez: a rossz asszony.

*

Mutatod, hogy jól vagy lakva: ezzel azt mutatod, hogy azelőtt éhes voltál.

*

Üzletedhez közel vagy: üzletedet eheted (az az olyan üzlet fen tartja gazdáját); üzletedtől távol vagy: üzleted megesh tégedet.

*

Nincs szegény, ki oly nyomorult volna, mint a gazdag, ki nem tud jóllakni vagyonából.

*

A bölcsnek elég az intés, a balga a rugást sem érti meg.

*

A ki nem szorult az emberek segítségére és mégis igénybe veszi azt, nem jobb annál, ki megtagadja az élő Istent és leborul emberkészítette bálvány előtt.

*

De bűnös az is, ki testét elveszni engedi és emberekhez segítségért nem fordul; ép oly bűnös, mint a beteg, ki magán segíteni nem tud, és orvost ágyához nem hivat.

Talmudista

Kommentár egy távirathoz.

Mint a „Mainzi Israelit“-nak Rómából jelentik, a Rómában francia nyelven megjelenő és nagy elterjedtségnek örvendő „Italie“-nak az olasz abessziniai harctérről a következőket sürgönyzik:

A negusz (János király) Akszumban egy egész éjet és napot át a körfalnál, hol a frigyszekrényt őrzik, imával töltött. Másnap, napfelkelte után a templomba ment. Ott a zsidó törzsek főnökei fogadták, kik a szent kincseket felajánlották neki a háboru költségeinek fedezésére. A véres áldozatok közepette, melyeket a zsidók régi ritusa szerint hoztak: a negusz megesküdt, hogy a hitetleneket (olaszokat) elpusztítja a föld színéről és

negus neghest (királyok királya) címéhez még a következő címet is felvette: „Salamon *) öldöklő kardja.“

Ez a távirat könnyen félremagyarázható, s ha valamelyik „széles látkörű“ antiszemita ujságíró szeme elé kerülne, biz az tele lármázná véle a világot és csinálna belőle ritualis dolgot, — mely a zsidók hallatlan stb. jelzővel jelezhető állitolagos csinjei között méltán volna előljáró.

Csakhogy a „frigyszekrény“, a „zsidó törzsek főnökei“ és a „véres áldozatok“ ez esetben éppen annyira zsidók, mint maga a negusz.

Csak az abessziniai vallás valamelyes ismerete lehet Ariadne-fonál ahhoz a konfuzióhoz, melyet az idézett távirat támaszthat.

Az abessziniai vallás a zsidó és keresztény szokások megceremoniák mixtúrája. Az akszumi templom, melyet az ország legszentebb templomának tartanak, főpap van, mint a régi zsidóknál, a kinek segédletét a város 12 legidősb férfia képezi. Ezt a 12 legidősb férfit Jakób tizenkét fiáról keresztelték el: és Ruben, Simon, Lévi stbnek nevezik. Ezeket tette meg a tudósító a zsidó törzsek főnökeivé.

Ezek az uri emberek a főpásztor beleegyezésével persze felajánlhatták a szent kincseket a háboru költségeire, mert biz Isten megeshetett a szívük az éjjel-nappal imádkozó király buzgóságán.

A „véres áldozatok“ pedig 7 jámbor birka, borju vagy bika lehetett; mert az abessziniai vallás ritusa csak ilyen véres áldozatokat ismer és ilyen áldozatokat meg is követel mindannyiszor, valahányszor hivei háborut viselnek, mert Saul király (Sámuel I. 13. fejelet 9. vers.), a kire hivatkoznak, ugyan csak így járt el.

Az áldozati harmokat a főpap metszi le s a bibliában megirt módon égeti el az oltáron. Azonban a szegény falachoknak — a mint az abessziniai zsidókat nevezik — ebben mákszemnyirészük sincs, mert a fanatikus negusz még csak közelében sem tűri meg a zsidókat.

De ez cseppet sem gátolta őt abban, hogy néhány évvel ezelőtt Meratti olasz szobrászsal vagy 30,000 frankon olyan trónt készíttessen, minő a Salamon királyé volt.

Sőt, habár az abessziniaiak nem szeretik is a zsidókat, a legszentebbnek tartott akszumi templomuk számára olyan frigyszekrényt csináltattak mely a Mózesének teljes utánzata. Ebben a frigyszekrényben tartják szent írásaikat, s erről a frigyszekrényről emlékszik meg a távirat.

*) Ethiopia vagy Abessynia királyai azt hiszik, hogy Salamon királytól és Saba királynéjától származnak, és ennél fogva még ma is Dávid utódjainak tartják magukat.

Amit eddig elmondtam, abból eléggé kilátszik, hogy az abessziniai vallás egyet-mást kiválogatott a régi zsidók ceremóniáiból. De hasonlóan járt el a keresztény vallással is. Mert például, mint a gör. katolikusoknak, nekik is van szentségük, mely az oltár mögött van elhelyezve, a melyben az »ó- és új-szövetség« könyveit őrzik, s a melynek falai köröskörül szent képekkel vannak díszítve. Imáik közt a zsoltárok mellett a litániák is szerepelnek.

A negusz ilyen litániákkal és zsoltárokkal fordulhatott az Istenhez, hogy segítse őt és népét az olaszok elleni harcban,

Még csak Akszum városáról, melyet a távirat említ, mondom el, hogy Ptolomeus görög földrajzíró már ismerte, ám az abessziniai források azt állítják, hogy már az első jeruzsálemi templom idejében fennállott s hogy jó darabig az abessziniai uralkodók székhelye volt, kik még Jézus anyja emlékének szentelték azt a templomukat, melyet manapság Abesszinia legszentebb helyének tekintenek.

Irodalom.

— **Zsidó földmivelők** cím alatt Nikitni W N. egy műve hagyta el Szent-Pétervárott a sajtót, mely az oroszországi zsidó kolóniákat alapításuktól egészen napjainkig (1807—1887) ismerteti, történeti, legislatív és administratív helyzetöknek szempontjából, mely legelőször a „W'schood“-ban jelent meg. A mű 700 oldalra terjed és megbízható, igaz története az oroszországi zsidó kolóniáknak. Görög katolikus szerzője jelentékeny állást foglal el (valóságos államtanácsos) kinek éppen ezért módjában volt, hogy a ministeriumoknak ide vonatkozó és zsidónak hozzáférhetetlen rendeleteit, okmányait megszerezhesse és alaposan és lelkiismeretesen felhasználhassa. A műből minden figyelmes olvasó meggyőződhet, hogy a szerző hajszálnyira sem tér el a valóságtól, s hogy minden állításának alapja az okmányokba van letéve. A szerző a roppant anyag feldolgozásában olyan skrupulus, hogy szinte úgy tetszik, mintha saját szemének sem akarna hinni, vagy a részlehajlásnak még arnyékát is kerülni akarta volna. A munka képzett olvasóknak van szánva, kiknek a mű tanulmányozása sem esik nehezére. A szerző objectivitása a zsidókra nézve kedvező, mert hatalmas czáfolata azon vádnak, hogy az orosz zsidók vagy a zsidók egyáltalában nem volnának alkalmasak a földmivelésre és a productiv munkától irtóznának. Ése czáfolat annál is inkább teljesebb, mert a szerző minden polemától és apologetiától tartózkodott s minden törekvését csak arra irányította, hogy hű és világos képet adjon, ami teljesen sikerült is neki. Munkája úgy a jövőbeli történetbuvárra, mint általában minden a felölelt tárgy iránt érdeklődőre nézve, nélkülözhetlen forrás és e te-

kintetben pendentje a Bersadszky S. A. tanár által irt s a Lithvániai zsidók történetét tárgyaló műnek. — E helyen egyuttal megemlítjük, ami a zsidókra nézve éppen nem hizelgő, hogy az orosz zsidók történetének alapvető munkálatait nem zsidók, hanem tősgyökeres oroszok végezték, s amit a zsidók e téren tettek is, össze sem hasonlítható az említett két orosz vallású író munkáival. Mentségül csak annyit lehet felhozni, hogy a zsidók a levéltárakhoz nem juthatnak úgy hozzá, mint az orosz történetészek. Egyébiránt zsidó szerzők Oroszország történetének megírásával nem kis sikert értek el. Hilferding és Schöne ismert slávistáknak, továbbá Chwolson és Harkavy orientálistáknak történeti munkáit a legelőkelőbb orosz történetészek is megbecsülik, sőt egy fiatal tehetséges és szorgalmas zsidó irodalomtörténetbuvár Wengelow S. A., aki egy nagyszabású s az orosz írók életrajzát közlő lexikonból már tíz füzetet tett közzé, oly feltűnést keltett, hogy neve népszerűvé és megbecsültté lett rövid idő alatt.

— „**Gyöngyvirágok a talmudból**“ cím alatt Schön Bernát, győri tanító ifjusági iratot szándékszik kiadni, mely magában foglalja az ugynevezett „Ágáda“ majdnem összes meséit, mondáit, regéit és elbeszéléseit. A könyv, mint az előfizetés mondja, a zsidóifjuságnak van szánva; de azért haszonnal és élvezettel forgathatja azt minden felnőtt is, amennyiben ebből megláthatja, mi fejlesztette a régi zsidóság szellemi erejét, mi fente itéletét és gyarapította eszményképeit, fantáziáját, erkölcsi létét és kedélye világát. A 6—7 nyomtatott ivre terjedő, csinosan kiállított munka rövid idő múlva kerül ki sajtó alól. Ára 1 frt. Az előfizetési pénz vagy Schön Bernát tanítóhoz, vagy Gross Gusztáv könyvkiadóhoz küldendő Győrre. A munka — ismerve Schön Bernát tehetségét — bizonyára számot teend a mi zsidó ifjusági-olvasmányaink közt.

H I R E K.

— **Hirsch br. páratlan jótékonyágához**, a melyről szóló újabb hirt utóbb a Neue Freie Presse után vették át a mi lapjaink, ugyanazon forrásból, melynek aiapján mi előző számunkban is említett 1887. nov. 6-iki vezércikkünket irtuk, a következőket közölhetjük kiegészítésül: A Neue Freie Presse után közölt hír, melyről magunk igazolása végett mi is megemlékeztünk, a valóságnak egy pont kivételével teljesen megfelel. A Hirsch br. által alapítványokra fordítandó összeg ugyanis nem 100 millió, hanem **százötven millió frank**, a melyből 50 millió az orosz, 50 millió Törökország zsidóságának jut, 50 millió pedig a galicziai, magyarországi és romániai zsidók javára lesz fordítandó. A török zsidók javára eső alapítványok ügyében folyt tárgyalások és előkészületek Hirsch

br.-nak Konstavnápolyban való időzése alkalmával, miről egyik előző számunkban adtunk hírt, csaknem teljesen be vannak fejezve és a galicziai, hazai és romániai zsidóknak szánt alapítványok ügyei is annyira vannak már, hogy a végleges megállapodás csak rövid idő kérdése. Az alapítványok mind Hirsch Luczián báró, Hirsch báró nemrég elhunyt fiának nevét fogják viselni és a kérdéses országok kormányaiknak védelme, a páratlan jóltevő ellenőrzése, és egy általa választott társulat ügykezelése alatt fognak állani, melynek tagjai kitünő állásu, hivatott hitsorsosaink lesznek.

— **Gyászistentisztelet.** Neuwelt Ármín iránti kegyeletét a pesti izr. hitközség, melynek a megboldogult huzamos ideig elnöke volt, f. hó 26-án a dohány-utcai zsidótemplomban megtartott gyászistentisztelet alkalmával róttá le. Az elhunyt családján kívül ez alkalommal rendkívül nagy, a templomot minden zugában megtöltő közönség volt jelen; a hitközségi előjáróság W a h r m a n n orsz. képviselő elnök vezetése alatt teljes számban jelent meg. Az istentisztelet karénekkal vette kezdetét, melyet F r i e d m a n n főkántor, tanár vezényelt. Utána K o h n Sámuel dr. tartott jelesen kidolgozott emlékbeszédet. Az istentiszteletet ima és karének zárta be.

— **Örömmel regisztráljuk,** mint felekezeti sajtó, mi is azt a hírt, hogy V a y Miklós br. lép S e n n y e y báró örökébe. Liberalismusunk ezen egyik oszlopa a vegyes házassági törvényjavaslatnak a főrendiházbar történt tárgyalása alkalmával nemcsak szabadelvűségét dokumentálta, hanem felekezetünk iránti jóakarataról is tanúságot tett.

— **Vadnay Andor nyilatkozata.** Vadnay Andornak a sajtóbírósa előtt tárgyalták a héten egy ügyét, mely alkalommal megtagadta antiszemitaságát. Erre vonatkozó szavai a következők: »Bevallom, hogy hibát követtem el, midőn politikai pályám kezdetén, olyan párthoz csatlakoztam, mely törvénytelen uton akarja a pártkérdést megoldani. Olyan párttörődéknek voltam tagja, melynek létjoga nincs, s a mely magának abban tetszeleg, hogy utcai demonstratiókat visz a parlamentbe. De most már okultam.« Hogy Vadnaynak ez a nézete, s hogy okult, azt már mi akkor hittük, és meg is irtuk, mikor Mezőturon az u. n. »antiszemita párt« minden erőlködése dacára sem akart maga helyébe antiszemita jelöltet ajánlani, hanem olyan liberális ember mellett szólt, minő Szentkirályi. Vadnay jelen nyilatkozata nekünk adott igazat!

— **A pozsony. orth. izr. polgári fiu és elemi iskola.** Róth József kir. tanácsos tanfelügyelő, mint levelezőnk írja, a következő jelentést terjesztette a pozsonymegyei közigazgatási bizottság elé: »A lefolyt december havában a városi népnevelési intézetek közül meglátogattam az orth. izr. hitközség által a jelen tanév kezdetével felállított polgári fiu, nemkülönben az orth. izr. 6 osztályu elemi fiu iskolákat. Az orth. izr. hitk. által felállított 4 osztályu polgári fiu iskola szép világos és elég tágas tantermekkel rendelkezik s felszerelésére nézve is megfelel a követelményeknek. Az alkalmazott tanerők mind képe-

sitettek s részint állandóan vannak ezen iskolánál alkalmazásban, részint mint középiskolai tanárok órák adásával vannak megbizva. Ezen polgári iskolával egy kereskedelmi tanfolyam (a. f.) is van összekötve, mely intézkedés igen gyakorlati. Jele ennek, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur jelen évi jelentésében a polgári iskoláknak kereskedelmi tanfolyamokkal leendő összeköttetését maga is kilátásba helyezi. Az orth. izr. hitközség polgári iskolájának 4 osztályában összesen 82 tanuló tanul, mi arra mutat, hogy ezen iskola nagyon is életképes leend. A tanterv magyar és a törvényesen előszabott tanterv megtartatik; a működő tanerők feladataikat hiven teljesítik. Az orth. izr. elemi iskolának már az 5-ik tanfolyam növendékeinek száma is csekély, mert a 4-ik osztályból a legtöbb növendék a fent említett polgári iskolába lép be s az 5-ik és 6-ik osztályt igen természetesen csak kevés növendék látogatja. Az egyes tantárgyak ezen iskolánál is mind magyar nyelven is taníttatnak s így a tanulóknak a magyar nyelvben való előmenetele teljesen kielégítő. Különös dicséretet érdemel eddig az alkotmánytannak s az egészségtannak sikeres tanítása.

— **Debreczeni izr. iskolaügy.** Debreczeni izr. iskolaszék f. hó 18-án tartotta meg alakuló közgyűlését, mely alkalommal B a l k á n y i Miklós dr. olyan megnyitó beszédet mondott, a melyben kifejtett nézetek bizonyára termékeny talajra estek s ennél fogva megteremtik a várt eredményt. A jeles beszéd idevonatkozó része egyébiránt ez: »Iskolánk lesz hivatva azt a vonzerőt gyakorolni, mely a széthúzó és folytonos elszakadással fenyegető pártokat összetartja; ez az iskola lesz egyházközségünk életében azon szilárd pont, mely körül csoportosulni fog idővel a Debreczenben lakó összes zsidóság pártkülönbság nélkül és tekintet nélkül arra, hogy melyik egyházközséghez tartozik. Ez az iskola lesz hivatva egyesíteni összeható és egymást kiegészítő üdvös tevékenységre és nemes áldozatkésziségre buzdítani Debreczen egész zsidóságát, mely — sajnos — évtizedek óta apró félreértések és tévedések következtében pártokra szakadozva egymással szemben áll s egymás ellen küzd, a helyett, hogy egyesülten harcolna a zsidó egyház s a zsidó vallás érdekében. Ez az iskola, mely remélem, mindnyájunknak szeretett gyermeke lesz, egyházközségünk életére épen olyan befolyást fog gyakorolni, mint az igazán szeretett gyermek a családi életre. Valamint az olyan családban, a hol a viszás házastársak mindig különválásra gondolnak, de azt a gyermekre való tekintetből elodázzák, halogatják, legtöbb esetben a gyermek hozza létre a teljes és tökéletes kibékülést, úgy a mi iskolánk is utóvégre létre fogja hozni a teljes, a fentartás nélküli békét. — Mélyen t. iskolaszék, mivel ezek szerint a mi iskoláknak nemcsak kulturalis jelentősége van, hanem ezenkívül a mi egyházközségi életünk megerősödésének és megszilárdulásának egyik legnevezetesebb eszköze: minden erőnkől oda fogunk működni, hogy iskolánk szilárd alapon szerveztessék. Hogy pedig ez irányban kifejtendő tevékenységünknek kellő eredménye legyen, iskolánk vezetése a zsidó-

vallás ősi tradícióinak szigorú megtartása mellett, magyar hazafias szellemben és a jelenkor paedagogiai kívánalmainak megfelelően lesz szervezve. — Mivel pedig iskolánk csak akkor lesz valóban szilárd alapon szervezve, ha e célra berendezett saját iskolai épületben nyer elhelyezést, minden erőnkől oda fogunk működni, hogy iskoláinkat saját, e célra építendő házukban helyezzük el. s ez által az iskolai alap megteremtését megkezdjük, bizva egyházközségünk tagjainak és a nagy közönségnek buzgó áldozat készségében reméljük, hogy még ez évben sikerülend nekünk, mindkét iskoláinkat saját házukban elhelyezni.

— **Dr. Goldziher Ignác** e hó 28-án este tartotta hatodik (ez évben utolsó) felolvasását. Eme és az utolsó előtti felolvasása a zsidó bölcsészetet tárgyalta. E két felolvasásból jövő számunkban mutatunk be egy kivonatot.

— **Gyászjelentés.** Lapunk zártakor vesszük mélyen elszomorító hirt, hogy **Strasser D. Lipót**, ker. rabbi Kulán, a régibb rabbik egyik legkiválóbbja, legtudományosabbja, ki községében és ismerősei közt a szeretet és tisztelet tárgya volt, 61 éves korában meghalt.

— **Halálozás.** A debreczeni hitközség érdemes elnökét, **Scheer Benő dr.** tekintélyes ügyvédet — mint részvétellel értesülünk — súlyos betegség érte. Édes anyja **Scheer Bernátné** f. hó 21-én 71-ik életévében elhunyt. Temetése f. hó 23-án város és hitközség nagy részvéte mellett ment végbe.

— **Két rabbi halála.** A nikolsburgi rabbi **F e u c h t e n w a n g dr.**, ki ezen állását 27 évig töltötte be s a horzi rabbi, **E h r e n t h e i l dr.**, ki jeles felekezeti író volt és kitűnő tudós hírében állt, f. hó 18-én elhunyt.

— **Rothschild a 2-ik udvari bálon.** A lefolyt héten megtartott udvari bálon a bécsi Rotschild Albert br. és neje iemét jelen voltak s ez alkalommal úgy maga a báró, mint neje magas kitüntetésben részesült, amennyiben a bárónéval Ő Felsége a király beszélgetett hosszabb ideig, férjével pedig Rudolf trónörökös elegyedett negyed órai beszélgetésbe.

— **Rabbiválasztás.** A szeredi hitközség, melynek rabbija évekkal előbb lett nagyváradi rabbivá megválasztva, a boldogasszonyi rabbit **P s c h e r h o f f e r t** hitta meg rabbi székére, melyet a meghívott el is fogadott.

— **Választás.** A csurogi izr. st. quo hitk. — mint tudósítónk írja — f. hó 12-én **Heiduska Ignác**z elnök vezetése alatt tartotta meg ez évi rendes közgyűlését, melyen **Heiduska Ignác**z hitk. elnök az 1887. évről és **Hirtenstein Ignác**z, iskolaszéki elnök jelesen összeállított és az 188°/₇. tanévről szóló jelentésüket olvasták fel. Ezután a közgyűlés a leköszönt elöljáróságnak egyhangulag köszönetet szavazott és megadta a felmentvényt. A választás, melyet **Schweiger Mór**, mint választási elnök az alapszabályok értelmében vezetett, a tagoknak élénk részvétele mellett folyt le. Megválasztották hitközségi elnökké: **Heller Sámuel**t, alelnökké: **Kohn Izraelt**, ki egyszersmind a Chevra Kadisa protektora, jegyzővé: **Serlegi Márkot**, pénztárossá: **Lederer Józsefet** és iskolaszéki elnökké: **Hirtenstein Ignác**zot.

— **A hajdu-böszörményi izr. Ifjuság** — mint levelezünk írja — f. hó 8-án a hitk. »iskolaépítési alap« javára a volt kerületház csinosan feldíszített nagytermében fényesen sikerült pikniket rendezett, melyben nemcsak a hitközség, hanem a város előkelő közönsége is, élükön **Somossy Béla** hajduböszörményi orsz. képviselővel és **Szeremley József** esperessel részt vett. A tiszta jövedelem 150 frt volt. Azon számos keresztény polgár, kik ez alkalommal felülfizetésükkel a jótékony célú előmozdítani szivesek valának, a következők: **Somossy Béla** országgyűlési képviselő, **Szeremley József** esperes, **Ray Lajos** gyógyszerész, **Lévay Márton** ügyvéd, **Boér S.** főhadnagy, **Prichradny N.** hadnagy, **Gaal Sándor**, **Horváth J.**, **Takács Ferenczné**, **Somossy Zoltán**, **Sasvári Nagy Sándor**, **Glósz Géza**, **Györössy Mór**, **Gaal Bertalan** árvaszéki jegyző, **Kovács Endre** takarékpenztári főkönyvelő, **Szabó Ottó**, **Lányi Gusztáv**, **Pongrácz G.**, **Merza Lukács**, gyógyszerész, **Mátyás K.**, **Erdélyi J.**, **Czikó István** járásbirósági aljegyző, **Koncz Lajos** tanító, **Karap S.**, **Baksa Barna** plébános, **Szabó B.**, **Tóth S.**, **Magyar J.**, **Kovács Lajos** tanár, **Fuchs Alajos** takarékpenztári pénztárnok, **Lányi Márton** postamester, **Galánfi Lajos** kir. közjegyző, **Szikes Endre** ügyvéd, **Nagy Barna** ügyvédjelölt, **Sije N.**, **Ozmits Endre**, **Dr. Losonczy Álmos** orvos, **Pápai Károly**, **Kálmánczhelyi László**, **Karap Imre** könyvelő. A dologban az a legérdekesebb, hogy zsidó iskola alap javára abban a városban adakozott ily nagyszámú intelligens közönség, hol **Margittay Gyula** az előző országgyűlési ciklusra antiszemita msndatumot tudott szerezni. De ilyen a liberalizmus győzelme!

— **A máté-szalkai izr. nőegylet** — mint levelezünk írja — a máté-szalkai és vidékebeli tekintélyesebb családok résztvevése mellett fényesen sikerült bált rendezett, mely a jótékony célra 200 frtot jövedelmezett. A bálanyai tisztet az egylet áldozatkész elnöknője, **Szalkay Schwarz Jakabné** töltötte be, kinek **Guttman Paula**, **Szalkay Sándorné**, **dr. Czetzlerné**, **dr. Gerőné**, **Frankl Albertné** és **Mórné Rottensteinné** stb. választmányi hölgyek buzgólkodása segélyével sikerült a bált a kis hitközségben mindenféle tekintetben feledhetlenné tenni.

— **Kitüntetés.** A lyoni főrabbit, **Levy Alfréd**et a becsületrend lovagjává nevezték ki.

— **Lefoglalt röpirat.** Bécsben f. hó 7-én »Pozorna zidej« czimen (Vigyázat a zsidóval szemben) cseh nyelven zsidóellenes röpirat jelent meg, melyet mint Prágából jelentik, — izgató tartalma miatt az államügyészség lefoglaltatott.

— **Bulgáriából.** Sofiában városi tanácsossá két zsidót választottak meg, kik valamennyi tanácsos közül a legtöbb szavazattal nyerték el e tiszteletbeli állásukat, ennél fogva — a szokáshoz híven — ezek egyikét kellett volna a polgármesteri teendőkkel megbízni; de a bolgár nyelvben nem bírván kellő jártassággal, egyikök sem fogadhatta el a magas hivatalt.

— **Uj zsidó kolónia készülöben.** Jeruzsálemből írják, hogy ott **Solom** név alatt egyesület alakult, mely 100 jeruzsalmi családból áll, s a melynek célja egy zsidó földműves kolónia alapításához alkalmas területet szerezni.

— **Román jogfelfogás.** Lapunkban már megemlékeztünk egy **Fior** nevű román zsidóról, ki Romá-

hiában született s onnan mégis mint idegen kiutasított. A kiutasított Fior ügyével végigjárta a román törvény minden forumát s most s bukaresti főtörvényszéktől is azt a választ kapta, hogy a Romániában született zsidók Romániában idegeneknek tekintendők.

— **Az első fecske.** Mint Unngvárról írják, Weisz Móriczot, az ungvári gymnasium I. osztályának tanulóját, a közoktatásügy-miniszter a szombaton való írás kötelezettsége alól felmentette.

— **Anglia királynőjének** a bradforti zsidónők nevében Goldsteinné két másik bradforti zsidónővel f. hó elején Osborneban drága szőtt és himzett asztalkendőket nyújtott át, melyet a királynő 50 éves uralkodásának jubileuma alkalmára készítettek. A királynő az ajándékhozó küldöttséget szívesen fogadta és teljes elismerését fejezte ki az értékes ajándék felett.

— **Mohamed anyja Amina** — mint a londoni lapokban bizonyítgatják — éppenugy zsidó volt, mint Mária, a keresztény vallás alapítójának anyja.

— **Pétervárról** írják, hogy Benias Hirschet, berdinski talmud tóra tanítót, a csár edemei elismerésül ezüst érdempénzzel tüntette ki.

— **Rubinstein Antalt**, ki hitsorsosunk, mint Pétervárról a »Königsbergi Allg. Ztg.«-nak jelentik, a csár újévkor méltóságos czimmal államánácsossá nevezte ki.

— **Az alliance izr. elnöke**, Goldschmidt S. H. a párisi izr. fiúváháznak 60,000 frankot adományozott.

— **A párisi consistorium titkári segédjét** a „párisi izr. hitközség történeté“-nek szerzőjét az akadémia tisztjévé nevezték ki.

— **A berlini rabbisemminariumnak** egy drezdai hitsorsosunk Zeitlin 8000 márkát adományozott. Halálos ágyán magához hívatta Hildesheimer dr. rabbit, s a nevezett összeget ennek kezeihez szolgáltatta. Az adományozó, ki a szent föld számára 50,000 frankot, drezdai hitközségnek 5000 márkát, a pétervári zsidótudományokat ápoló egyletnek 3000 rubelt és az oroszországi zsidók közt a földművelés előmozdítása végett alakult egyletnek szintén 3000 rubelt adományozott, az összeg átszolgáltatása után kilehelte lelkét.

— **Érdekes per.** Berlinben, mint a „Vossische Zeitung“-ban olvassuk, a Landgericht II. előtt Grüneberg zsidó magántanító ügyét tárgyalták. A nevezettet ugyanis 1886-ban egy Poroszországból kiutasított zsidó menyasszonyával felkereste, hogy a zsidó szertartás szerint vele eskesse össze. Grüneberg, mint vallomásából kitűnik, az esketést, mivel a zsidó törvények erre feljogosítják, a zsidó szerterások szerint pontosan végezte, és az államtörvények betartására is ügyelt, amennyiben felszólítására az esketendő írásbelileg igazolták, hogy a német törvények értelmében előbb polgári házasságot kötöttek. A Landgericht I. ezen állításokat beigazolván látván, vádlottat felmentette; de a vádhatóság felebbezett. A Reichsgericht megsemmisítette a felmentő határozatot és újabb megvizsgálása végett a Landgericht II. elé utasította. Az ügy ezen bíróság előtt f. hó 14-én került tárgyalásra, mely alkalommal annak elbírálása végett, hogy ki végezheti a zsidó esketési szertartá-

sokat, szakértőül meghitt Ungerleider dr. és a vádlott érdekesen nyilatkoztak. Vádlott úgy nyilatkoztott, hogy az esketési jog minden igazhitű zsidót megillet. Ungerleider dr. ellenben azt erősítette, hogy csak a hitközségi közegek állapíthatják meg, kik végezhetnek vallási szertartásokat, mert föltétlenül előre megállapítandó, ki van az ezekhez szükséges qualificatiók birtokában. Egyébiránt szakértő belátja, hogy az esketés, melyet — a vádlott végzet — bár erre nézve joga nem volt, érvényes, föltéve, hogy a szükséges meghagyásoknak: a tanuk, gyám és családviszonyokat illetőleg, eleget tett. Miután ezen szakértői vélemény is kétségtelenné tette, hogy a zsidó vallás szokásai a szóbanforgó házasságkötésnél be lettek tartva, még csak ezt kell megállapítani, hogy a polgári házasság azt megelőzőleg tényleg megkötött-e, melynek be, vagy be nem igazolása után hozzák meg az érdemleges határozatot.

— **A kölni zsidók emlékkönyve.** A régi zsidó hitközségeknek, de itt-ott az újaknak is vannak emlékkönyveik, melyekben tudósaik, érdemes embereik élete működése és fontosabb történeti tények vannak feljegyezve. Nevezetesebb szombatokon és ünnepeken: a gyászistentiszteletek alkalmával felelevenítik régi idők emlékeit. Az ilyen emlékkönyvek természetesen művelődéstörténeti becscsel is bírnak. — A kölni zsidók emlékkönyve, mint maga a hitközség is, a középkorban elpusztult. Az 1424-ben Kölnből kiutasított zsidóhitközség 1581-ben Deutzban ugyan újra megkezdte pergamentre feljegyezni emlékeit, de az 1784-iki árvíz folytán ezen feljegyzések olvashatlanokká lettek. Az emlékkönyv, melyet az előző század végén az előkelőbb családok újra megteremtettek az 1867. jun. 25-iki tűzvész alkalmával, mikor a zsinagóga porrá égett, odaveszett. Nemrégiben a 6000-nél több tagból álló kölni hitközség Birsch Károly, Rajna m. műlheimi tanítót, a kölni zsidók történetének megíróját bizta meg az emlékkönyv összeállításával, ami a megbizottnak a gazdag források alapján sikerült is. A kölni zsidók ezen emlékkönyve a 11-ik századtól kezdve máig időrendben tárgyalja anyagát s benne többek közt a középkorban Kölnben működött valamennyi rabbi életrajza is megtalálható. Jelen emlékkönyv szövege a többiektől eltérően nemcsak héber, de egyuttal német is, ami mindenestre jó, mert a laikus is érdeklél olvashatja. E művet Simon S., kölni hitközségi előljárósági tag a saját költségein készítette el — a hitközség számára.

— **Leégett zsinagóga.** A boreki (Posen) zsidók temploma m. hó 8-án, midőn a hivek d. u. 4 órakor a mellette levő besz hamidrosban végezték minchaimájukat, kigyuladt és leégett. A tüzet a templomszolga vette észre, ki a templomban az örök mécset akarta meggyújtani; a templomba azonban be nem mehetett, mert fojtó, sűrű füst gomolygott benne. Midőn a szomorú hírt az imádkozókkal tudatta, rögtön félbeszakították az istentiszteletet és a szent irások megmentésére siettek, melyeket szerencsésen ki is ragadhattak a tűzből. Az odaégett tárgyak között volt egy régi templomi karszék 600 márká értékben, 6 értékes parochesz, egy arannyal átszőtt körülmetelési takaró, a kohénok tálja és kancsója, és még több mindmennyi régi műkincs. Az elégett tárgyak nem voltak biztosítva.

— **A konstantinápolyi hitközség reorganisatióján**

dolgozik a konstantinápolyi zsidók főrabbija. E célból a kormány elé jóváhagyás végett alapszabályokat terjesztett be. Muza de Levy főrabbi nemcsak tevékeny, hanem áldozatkész is, amennyiben Konstantinápolyban a saját költségén rabbiiskolát állít fel.

— **Pompás iskolaépületet** emeltet Konstantinápolyban az „All. Isr.“ Az iskola a török kormánytól elnyerte a nyilvánosság jogát.

— **A saloniki új főrabbinak,** Baltabach Nissimnek installitioja a napokban történik meg. Elnevezése Jakob viszi Salonikiba a beiktató fermant.

— **A mainzi hitközség rabbija.** Cahn Eliás dr. f. hó 18-án elhunyt. A megboldogult még 1844-ben mint tanító került Mainzba és 1846-tól 1853-ig, mikor az orth. hitközség különvált a reformtól a mainzi második rabbi állását töltötte be. 1853-tól kezdve pedig a reform hitközség rabbija volt 1880-ig, mikor nyugdíjazták.

KADIS.

— **Kompert Lipót beszélya.**

(9. folyt.)

Amint Eszter Blúmele ájulását észrevette, a nőnek ilyenkor sajátos lélekjelenlétével termett leánya, mellett. Arczára hideg vizet fecskendezett, minek következtében Blúmele nemsokára kinyitotta szemeit.

— Szent Isten — kiáltá Lőw Jakob kétségbeesetten — hát ez is megbetegedjék?

— Légy nyugodt, Lőw Jakob, — csillapítá őt Eszter, miközben kezével Blúmele jéghideg homlokát simogatta; — nem lesz ebből baj; a leánynak csak a böjt ártott meg.

Időbe telt, míg Blúmele teljesen magához tért. Mire hirtelen és oly erővel taszította el magától anyja kezét, hogy Eszter pár lépésnyire visszatántorodott. Szívzaggató zokogással omlott székéről a padlóra, azután kissé feltápaszkodott és atyjának esett és térdeit kulcsolá át:

— Atyám, lelkem, atyám? — tört ki lelke mélyéből a szó — ne taszits el magadtól!

Lőw Jakob szeretettel hajolt le leányához; szive csordultig volt szomorúsággal; már is úgy tetszett neki, mintha azon angyal fekete szárnyainak suhogását hallaná feje fölött, ki ötször jött el, hogy családjá bimbóitól megfossa... Hát még nem volt elég?

Eszter maga is különösen volt megindulva; azon dolgozott, hogy Blúmelet felsegitse a padlóról és gyengéd szavakkal nógatta, hogy feküdjék ágyba, fölzigatott idegeinek nyugalmat szerzendő. De míg Lőw Jakob a betegségre valló izgatottságban csak a közeli veszély jelenségeit látta: Eszter komolyan rázta fejét. Blúmele sirt, zokogott, s csak ezt hajjtogatta:

— Atyám, lelkem atyám! ne taszits el magadtól!

Fáradozásuk folytán a szülőknek végre sikerült gyermeküket annyira megnyugtatni, hogy ez anyja segítségét a feltápaszkodásban elfogadta és szobácskájába kísértette magát.

E jelenet után Lőw Jakob házában valami borzasztó dolog történhetett! Élő ember nem sejtette, soha senki előtt nem lett világossá, miféle átok fogant meg itt. . . .

Kora reggel, midőn a hitközségi szolga a zsidó utczában dolgát végezte és minden háznál kalapácsütéssel adta meg a reggeli istentisztelet szokásos jelét, Lőw Jakobot nagyon felindulva, háza előtt fel és alá járva találta. Hideg regg volt és szürke köd hullámzott a levegőben. Emberi arcz — így mesélte el a hitközségi szolga — úgy emlékszik, soha sem ijeszette meg annyira, mint ez alkalommal a Lőw Jakabé! Sok halottal volt már dolga... de ilyen arcza egynek sem volt. Lőw Jakob ezen egy éj alatt megvénült. A kérdésre, hogy miért hagyta oda ily korán az éjszakai nyugodalmat, mert az istentisztelet megkezdése még csak félóra múlva lett volna soron, Lőw Jakob sajtáságos tekintettel meredt rá, s aztán így szólt:

— Farkas, nem mondhatnád-e meg nekem, hogy Jákó, a gyári könyvelő már ébren van-e? — Mire a hitközségi szolga azt válaszolta, hogy ő nem tudja; de meg nem is hiszi, mert Jákó nem azon emberek közül való, akik sokat adnának arra a meghagyásra, mely szerint a jom kipurra következő napon a szeretetreméltó sátán kedvéért korábban kell templomba menni, mint egyébkor. Erre Lőw Jakob — mint mondá, — kezeibe temette arczát és szívzaggató hangon kiáltá:

— Egyetlen egy „kadis“ sem maradt számomra!!

Erre néhány nap múlva különös, szinte kalandszerű hír járta be a zsidó utcát. Jákó, a gyári könyve ő és Blúmele, Lőw Jakob leánya — jegyesekké lettek. Még a legközelebbi rokonok sem voltak a kézfogóra hivatalosak; egészen csendben, bizonyos titokszerűséggel ment végbe az egész.

Ritka jegyesek állapota lehetett szomorubb, mint a Jákó és Blúmeleé volt. A menyasszonyt szinte soh'sem lehetett látni, s ha valahol megjelent, vignak és boldognak akart látszani; de szeméi ezeknek épen az ellenkezőjét árulták el. Eszter is kerülte az embereket s a kik szerencsét akartak kívánni, azon kijelentéssel lettek visszautasítva, hogy az asszony roppant mód szenvedő. Maga Jákó, a szerencsés, és a minden ifju irigységének tárgyát képező Jákó, is leverten járt kelt. Ugy tetszett, mintha ólomsúly nehezedett volna régi kedve szárnyaira. Csak esténként látogatott el jövendőbeli ipja házához; de ez rendesen köszönés és válasz nélkül távozott el, valahányszor Jákó a szobába lépett.

Lőw Jakob házára borzasztó átok ült.

Rá három hónap múlva volt az esküvő.

Lőw Jakob az előkészületeket örültséggel határos sietséggel végezte. A szükséges házassági engedélyt a prágai kormányzóságtól abban az időben szinte hihetetlen gyorsasággal szerezte meg, mert akkortájt

nem ritkán megesctt, hogy a jegyesek, kik eljegyzésüket barna hajas korukban irták alá, az eskető menyeket alá már megöszülve léptek. Löw Jakab ismert minden utat módot, mely célhoz vezette. Egész halom akadályt háritott el és óriási buzgalmával mint a kártyavárat döntötte össze mindazt, ami utjában gátolta.

— Ha Bécsbe magához Ferdinándhoz kell is elmenem — szokta volt Eszternek mondani, ha márszólt — nem bánom én, a szombat szent napján is elmegyek Bécsbe. E rablóknak házamból el kell pusztulniok, el a zshiványoknak, akik egyetlen Kadi-somtól is megfosztottak.

Ilyen viszonyok közt virradt fel a menyekző napja.

(Folyt. köv.)

Szerkesztői posta.

Dr. * * urnak. „Stöcker és Cassal“ című gyönyörű czikke ki van szedve és ezer örömmel közöltük is volna, ha a „Pester Lloyd“ egy távirata, mely szerint Cassal maga dementálja a hirt, mintha ő volna kiszemelve Stöcker utódjául: tárgytalanná nem teszi. De Stöcker elbecsájtatása sem biztos még, eddig mindössze annyi tény, hogy Stöckert a berlini udvar az Ordensfest alkalmával egészen mellőzte, míg collegáját, a szabadelvűségéről ismert Kögl udvari hitszónokot magas kitüntetésben részesítette, mi, tekintve Stöcker exponált állását és tekintve azt, hogy egész Németországban feszült figyelemmel várták, hogy Stöckerrel szemben mit határoz a német császár a nevezett ünnepélynél: elég érzékeny vereség. Üdvözlöt.

Dr. F. J. urnak Helyben. Általa nevezett lap adatai Casselra nézve nem felelnek meg a tényeknek. Cassel atyja nem magyarországi, innen tehát a hatvanas években ki nem vándorolhatott, és nem atyját hívták »Selig«-nek, hanem őt magát, Paulus Stephan Casselt hívták így zsidó korában. Selig Cassel Gross-Glogauban. Felső-Sziléziában 1821-ben, február 27-én született. Ersch és Gruber reálencyclopaediájában irt »Juden«-ja a tudományos világ közkincsévé vált, melyből merítenek, czítálnak és — lopnak. 1848-ban megírta a „Magyarische Alterthümer“ című nagybecsű könyvet, mely ránk nézve kétszeres beccsel bír. A német antiszemitizmus elleni harczban Casselnek kiváló rész jutott. 1880-ban írta „Wider Heinrich von Treitschke, Für die Juden“ című könyvét. Egy évvel később »Die Antisemiten u. die evangelische Kirche. Sendschreiben an einem evangelischen Geistlichen« című nagy feltűnést keltett röpiratot. Ugyanebben az évben megjelent még egy másik röpirata a zsidók védelmére, „Der Judengott u. Richard Wagner“ cím alatt. 1885-ben megírta híres könyvét „Ahasvérus. Die Sage vom ewigen Juden. Mit einem kritischen Protest gegen Ed. v. Hartmann u. Adolf Stöcker“ szintén az antiszemitizmus ellen. Tudományos könyvei különben egész kis könyvtárt képeznek. Mély tudománya, páratlan ékes-szólása és egyéb tulajdonai mellett, meg van benne a proselytacsinálás hibája, mit leginkább volt hitsorsosai közt érvényesít. Jelenleg pástora a berlini Christkirchének. Testvére, dr. Cassel Dávid első helyet foglal el a német zsidó tudósok sorában.

Dr. Á. Á. urnak Nagy-Károly. Hogy is gondolhattott más okra! Tisztán az expeditióban volt a hiba, melyet, figyelmeztetése vétele után, azonnal jóvá tettünk.

Többeknek. Dr. Ullmann Sándor, orsz. képviselő lakik: Aydrássy-ut 11. sz. alatt.

Tiszt. rabbi urnak Cz. Figyelmeztetéséért mindenesetre köszönet; a traktatusból, melyből én merítettem, hiányzott.

P. N. urnak Ny. Heine Henrik, a nagy gunyoló, ki előtt senki és semmi sem volt szent, csupa áhitattá válik, midőn Jehuda Halévről ír. Nem csoda tehát, hogy felséges királynénk olvasva Heine gyönyörű Romanceróját, többet akart megtudni Jehuda Halévről, hogy kitől tudta meg a felséges asszony, hogy dr. Kaufmann Dávid, ki melleleg mondva, elismert nagyság a modern zsidó irodalom terén, Halévről beható tanulmányt irt, azt mi nem tudjuk. A kitüntetett tanár természetesen sietett a magas óhajnak eleget tenni és a táviratilag kért könyvet. (»Jehuda Halévy, Versuch einer Charakteristik«) azonnal Bécsbe küldötte.

E. S. urnak Sz.-Sz.-György. Köszönet. — A mi a kérdését illeti, arra csak a jövő héten válaszolhatunk.

H I R D E T E S.

Pályázat.

Az **egri** izr. hitközség hitszónoki és anyakönyvvezetői állomásra pályázatot hirdet.

Évi fizetés **1200** frt, szabad lakás és a törvényes anyakönyvi díjak.

Ezen állomásra, a mely f. évi április 1-én töltendő be, csak is oly magyar állampolgárok pályázhatnak, kik a budapesti szemináriumban nyertek rabbi-képzettséget.

Próbaszónoklatra csak a meghívottak jelenhetnek meg és az utiköltségek csak is a megválasztottnak térítetnek vissza.

Kellően felszerelt pályázati kérvények f. é. február végeig alólirt előljáráshoz küldendők be.

Eger, 1888. január 11-éni

Kohn Jakab s. k.,

hitközségi elnök,

Pályázat.

A **pécsi** izr. hitközségnél legközelebb segédjegyző jön alkalmazásba. Megkivántatik, hogy az illető a könyvelésben elméletileg és gyakorlatilag alapos képzettséggel, a magyar és német nyelv tökéletes tudása mellett a héberben is jártassággal bírjon és állapotára nézve nőtlen legyen. A kellő okmányokkal felszerelt folyamodványok 1888-ik évi február hó 1-éig beküldendők

az előljáráshoz.

Pályázat.

A siklósi izr. hitközségnél a Schochet, Kohr és Mohl-állás folyó évi április hó 1-én lesz be-töltendő.

Évi fizetés 400 frt és szabad lakás. Pá-lyázni kívánók tartoznak minősítésüket, ugy eddigi alkalmazásukat, családi állapotukat, s igazoló bizonyítványukat legkésőbb folyó évi február hó 15-ikéig benyújtani.

Csak az alkalmazottnak, kinek a magyar és német nyelvet birnia kell, az előjáráságtól meg-határozott uti költségek térítetnek meg.

Kelt Siklóson, 1888. január hó 10-én.

Kohn Lajos,
hitközségi elnök.

Január 1-vel új előfizetést nyitunk a

„MERCUR“

hiteles sorsolási tudósítóra.

18. évfolyam. 18. évfolyam.

A nagyszámú sorsolási lap közül a „Mercur“ az elismert megbízhatóságával és legtökéleteseb-ben, hasznavehetőleg és világosan szerkesztett huzási jegyzékeivel fogva kitűnik, miáltal olvasó köré-nek elismerését már kezdetétől fogva megnyerte. — A huzási lajstromokon kívül a „Mercur“ minden tudnivalót közöl, mely a közgazdaság, kereske-delem, pénzügy és forgalom terén előfordul, mely oknál fogva minden értékpapir tulajdonos különösen pedig tőkés számára egy szaklapot képez, melyből hasznos tudnivalókat huzhat.

A „Mercur“ magyar-német szövegben hó-naponként 2—3-szor jelen meg, szükség esetén többször is, azonban nyomban minden nagyobb és fontosabb huzás után.

Minden előfizető ingyen kapja a „Mercur“

sorsolási évkönyvét

1888-ik évre

mely teljes hátralék-kimutatást az összes 1887. december végéig kisorsolt és még be nem váltott magyar, osztrák és külföldi sorsjegyek-ről tartalmaz. — Felelmitjük még az

általános sorsolási naptárt

1888-ik évre

mely az összes magyar, osztrák és külföldi sorsjegyek és kisorsolandó magyar értékpapirokat tartalmazza. Mindamelllett, hogy a „Mercur“ anyaga napról-napra szaporodik, a lap előfizetési ára válto-zatlan marad és pedig

egész évre 2 frt

bérmentes postai szétküldéssel együtt. Mutatványszá-mokat kívánatra egy egész hónapig ingyen és bér-mentve küldünk.

Előfizetéseket elfogad

A „MERCUR“ kiadóhivatala Budapes',
V., Dorottya-utca 12. sz.

10 évi jótállás **csak frt 1.70.** 10 évi jótállás

RUBIN F.

vésnök

BUDAPEST, váczi-körut 42. szám

ajánlja magát mindennemű üzleti, hivatal és községi bélyegzők elkészítésére, ugmint mindennemű pecsét-nyomók, czimerek chablonok és minden e szakmába vágó munkákra,

csak saját készítmény, egy

ruggyanta-bélyegző

minden előforduló névvel, czéggel és helylyel, mely leg-szebb és legtartósabban elkészül, s hozzávaló doboz, ván-kos és festékkel csak

frt 1.70 kr.

Megrendeléseknél kérem a felirat és a bélyegzőnek tiszta és pontos leírását.

Vidéki rendelések lelkiismeretesen és leggyorsabban elkészítettnek, csak

RUBIN F. vésnök

által

Budapest, váczi-körut 42. sz. alatt.

Mindenféle nyomtatványok legolcsóbban elkészítettnek:

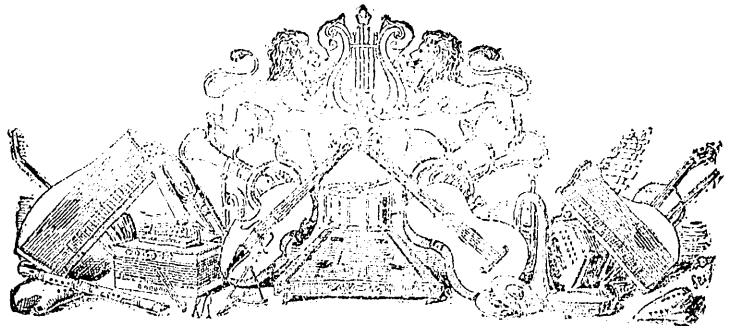
100 drb finom fehér névjegy nyomással csak	— .35
1000 » boríték czégnomással csak	2.20
100 » menvegző-kártva borítékkal	2.10
100 » eljegyzési kártva borítékkal	1.20

és minden előforduló nyomtatványok olcsón és pontosan elkészülnek.

Sternberg Armin

a hangszergyára Budapesten, VII. Kerepesi-ut 36.

(szemben a Rökus-kórházzal)

Legujabb Harmonika-Fuvola 12 billentyűvel, kellemes hangokkal; bárkinek igen kellemes mulató-eszköz. Ara: 2 frt. Mindennemű hangszerek nagy raktára. 200 kép-pel diszitett nagy hangszerkatalogus kívánatra ingyen. Harmonikáról külön árjegyzék. Javítások pontosan tel-jesítettnek.